

Fosfori maassa ja kasvinravinteena

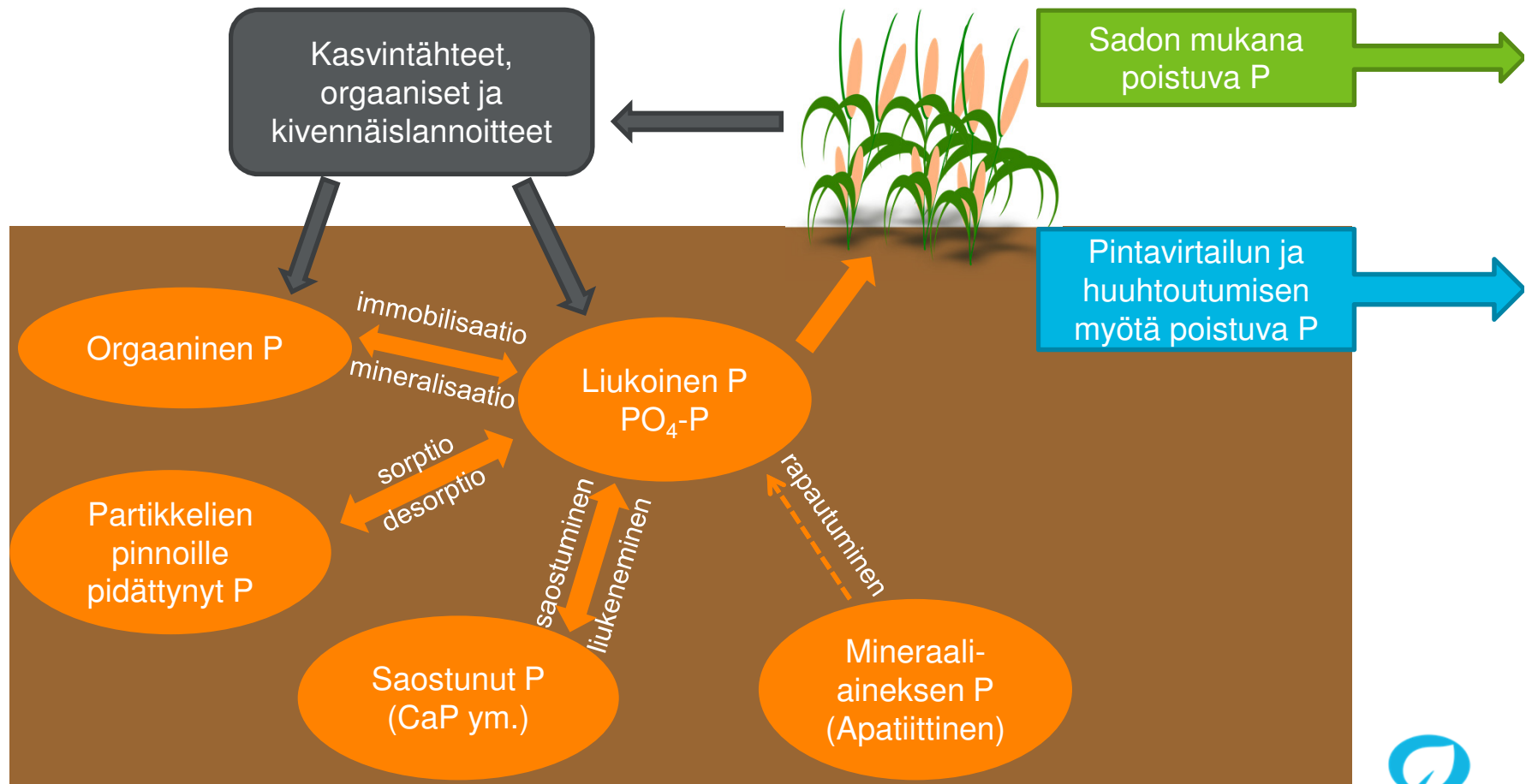
Ravinnepiika, Kevätinfo I 14.3.2018

Helena Soinne

SISÄLTÖ

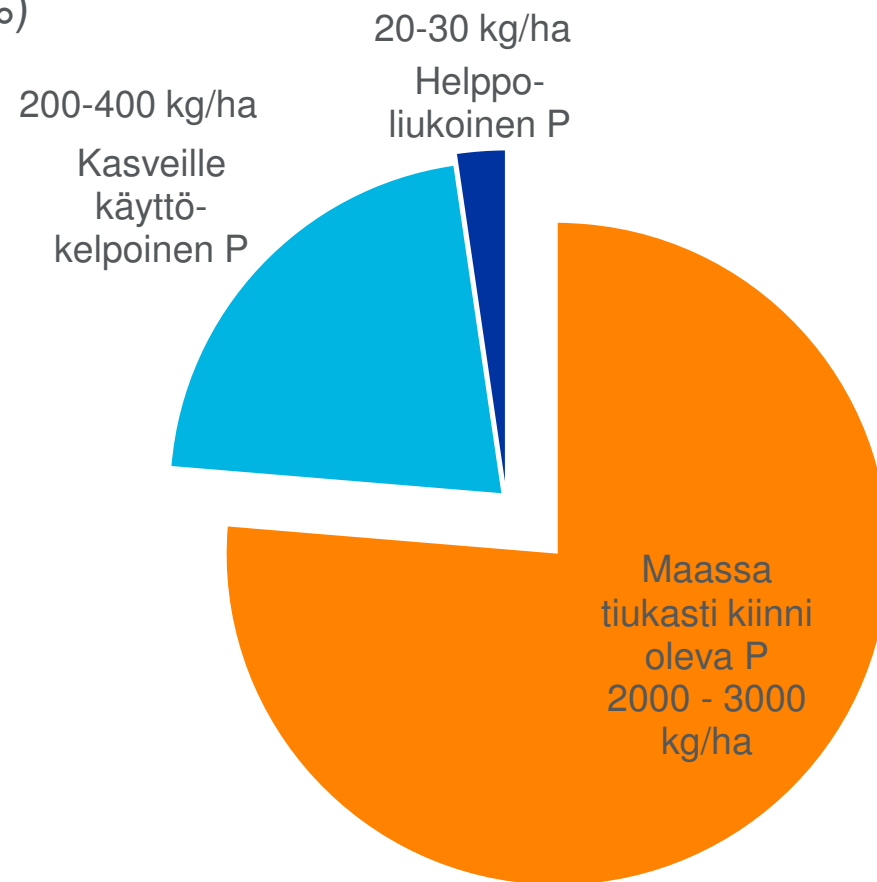
- Fosforinkierto
- Fosfori maassa
- Ravinteiden pidätyminen - Fosforin pidätyminen
- Fosforilannoitus ja fosforitilan muutokset
- Kasvit ja fosforinotto
- Kosteikot ja sedimentin fosforin käyttökelpoisuus

Fosforin (P) kierto

Fosfori maassa

- Pintamassa on noin 2000...3000 kg P/ha
- Epäorgaaninen P: 60 % (20-80%)
- Orgaaninen P: 40 % (20-80%)

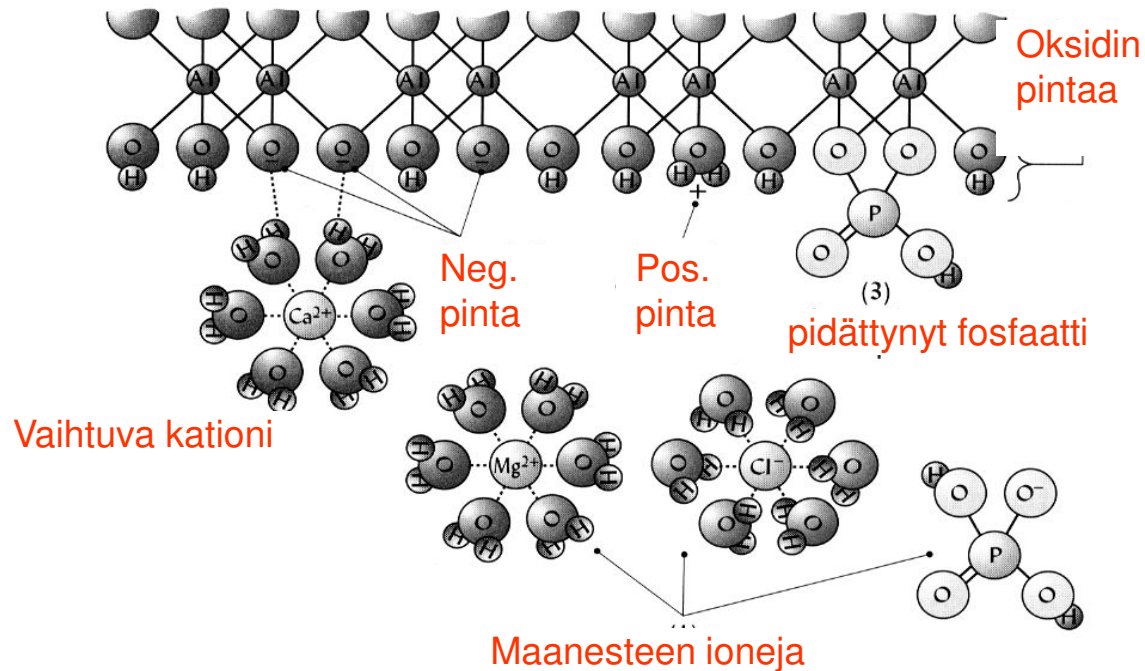
Kivennäismaan P-varantojen **suuruusluokka** muokkauskerroksessa (viljavuustutkimuksen P-luku 0-15 mg/l)

Ravinteiden pidättyminen maassa

- Pidätyspintoja maassa
  - Savimineraalit, raudan ja alumiinin heikostikiteytyneet oksidit, orgaanien aines
  - Mitä pienemmistä hiukkasista maa-aines koostuu, sitä suurempi pinta-ala painoyksikköä kohti
- Pidätysmekanismeja
  - Sähköiset vetovoimat
    - Maapartikkelien sähköiset ominaisuudet: Pysyvä negatiivinen (-) tai pH:sta riippuva varaus (+ tai -)
    - Ravinteet K^+ , Ca^{2+} , NO_3^- (varaus!)
  - Ligandinvaihto (kemiallinen sidos) PO_4^{2-}

Fosforin pidättyminen maassa

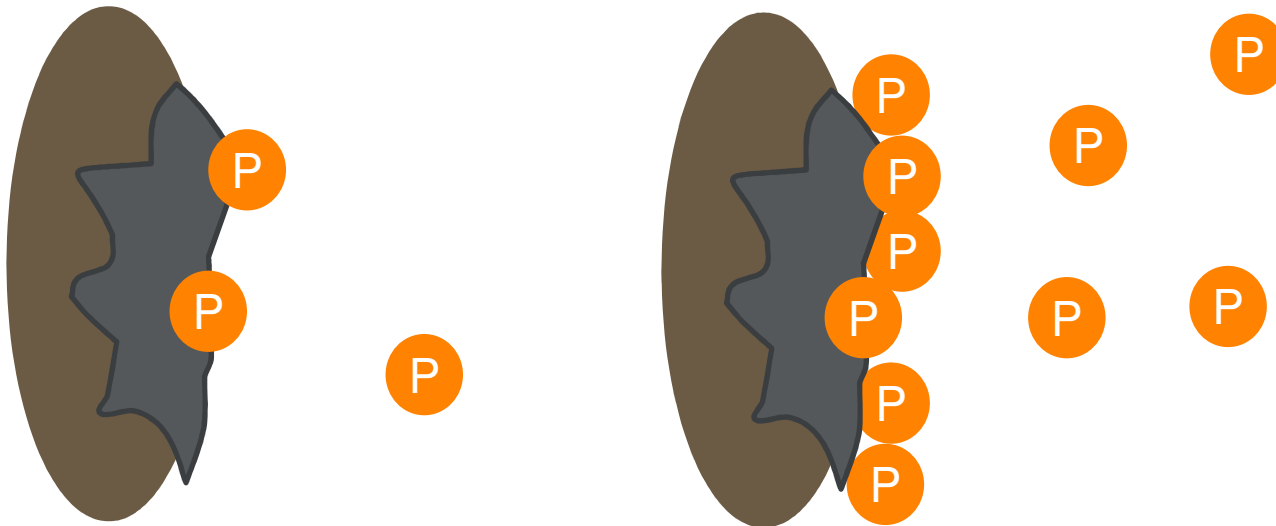
- Fosfaatti (PO_4^{2-}) pidättyy ligandinvaihdolla – ei perustu sähköisiin varauksiin - Pidättyy voimakkaasti

Brady & Weil 2002

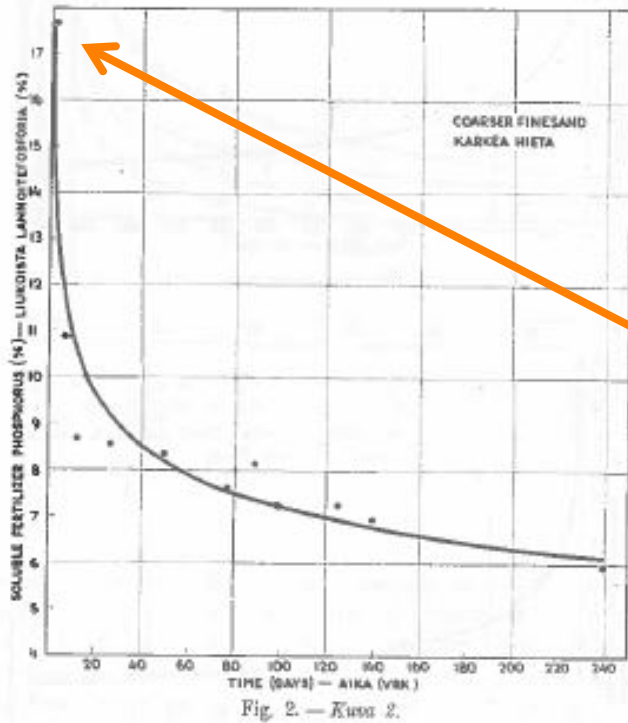
Fosforin pidättyminen maassa

- Tasapaino maahan pidättyneen ja maanesteessä olevan fosforin välillä
- Mitä enemmän maassa on fosforia, sitä helpommin ja enemmän sitä vapautuu liukoiseen muotoon
- Peltojen helppoliukoiset P-varat ovat kasvaneet runsaan fosforilannoituksen vuoksi

Figures 2—5. The effect of time elapsed since superphosphate addition on the amount of fertilizer phosphorus soluble in acid ammonium acetate in various soils.

Kuvat 2—5. Superfosfaatin lietyksestä kuluksen ajan vaikutus happameen ammoniumasetaattiin liukoisen lannoitefosforin määrään eri maalajeissa.

Tasapainon syntyminen lannoituksen jälkeen

(M. Sillanpään koe vuodelta 1961)

2 pv:n jälkeen P:n lisäyksestä viljavuustestillä uuttuvan P:n osuus alle 20 % lisätystä lannoite-P:sta.

240 pv:n jälkeen uuttui enää 6 % lisätystä lannoite-P:sta. Lähestytään maan hiukkaspinnoille pidättyneen P:n ja maanesteeseen liunneen P:n tasapainotilaa.

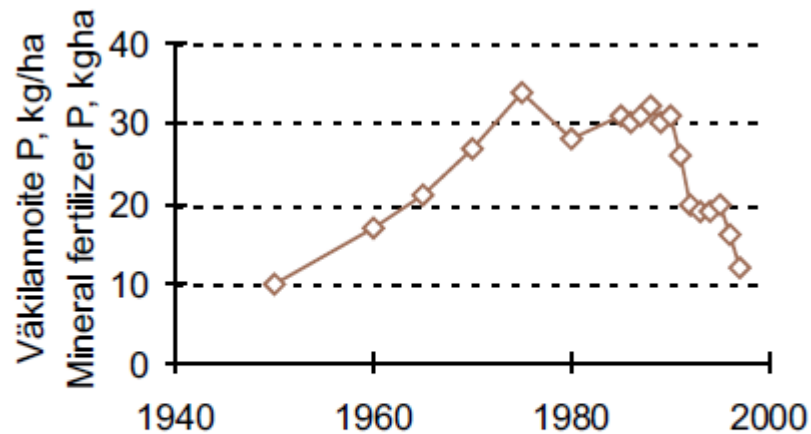

Fosforilannoitteet ja viljavuusfosfori

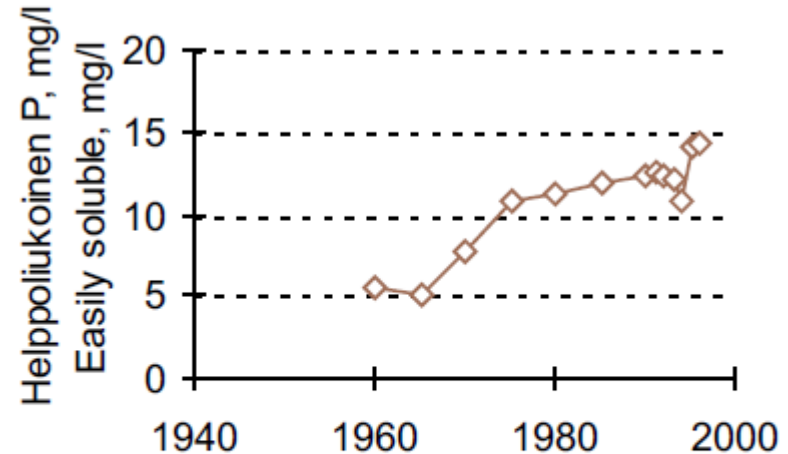
Yli-Halla, M.¹⁾, Nykänen, A.²⁾, Siimes, K.¹⁾ & Tuhkanen, H-R.¹⁾ 2001. Ympäristötuen ehdot ja maan helppoliukoisen fosforin pitoisuus. MTT:n julkaisuja. Sarja A 77. Jokioinen: MTT. 45 p. + 4 app. ISSN 1239-0852 (Painettu), ISSN 1239-0844 (Verkojulkaisu), ISBN 951-729-574-X (Painettu), ISBN 951-729-602-9 (Verkojulkaisu). <http://www.mtt.fi/asarja>

¹⁾ MTT, Luonnonvarojen tutkimus, Luonnonvarat, 31600 Jokioinen, markku.yli-halla@mtt.fi, katri.siimes@vyh.fi, hanna-riikka.tuhkanen@mtt.fi

²⁾ MTT, Luonnonvarojen tutkimus, Ekologinen tuotanto. 51900 Juva. aria.nvkanen@mtt.fi

Kuva 1. Väkilannoitefosforin myynti Suomessa.

Kuva 2. Maan helppoliukoisen fosforin pitoisuuden kehitys Suomessa Viljavuuspalvelu Oy:n aineistojen perusteella.

<http://www.mtt.fi/asarja/pdf/asarja77.pdf>

Maan helppoliukoinen fosfori

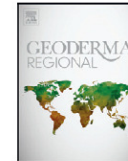
Viljavuusfosfori

Contents lists available at ScienceDirect

Geoderma Regional

journal homepage: www.elsevier.com/locate/geodrs

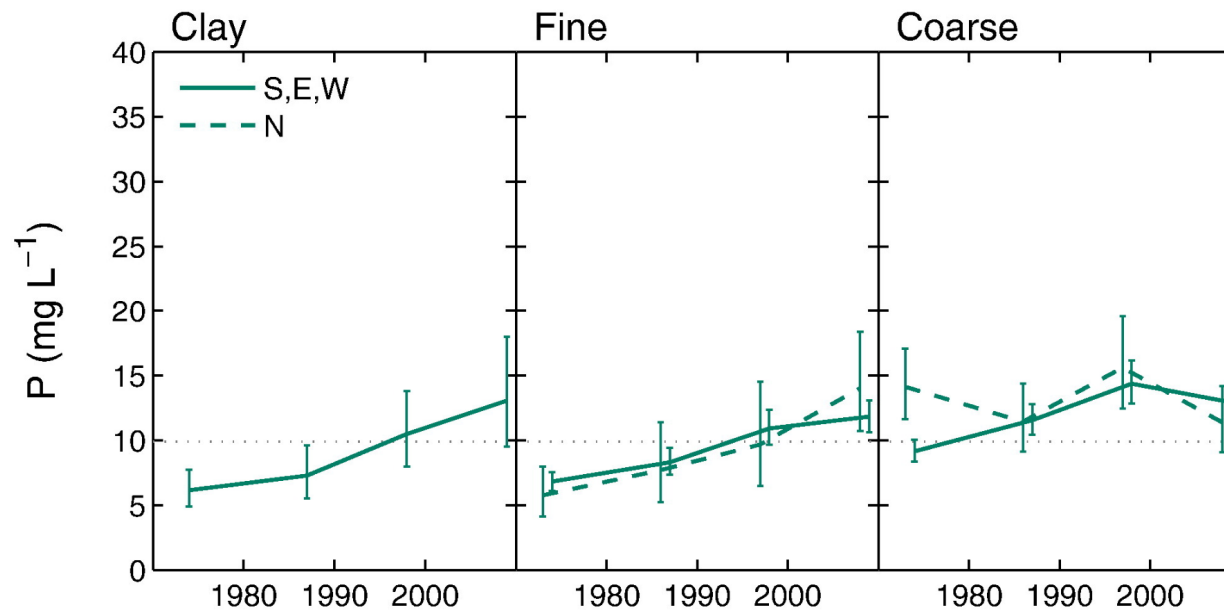

35-year trends of acidity and soluble nutrients in cultivated soils of Finland

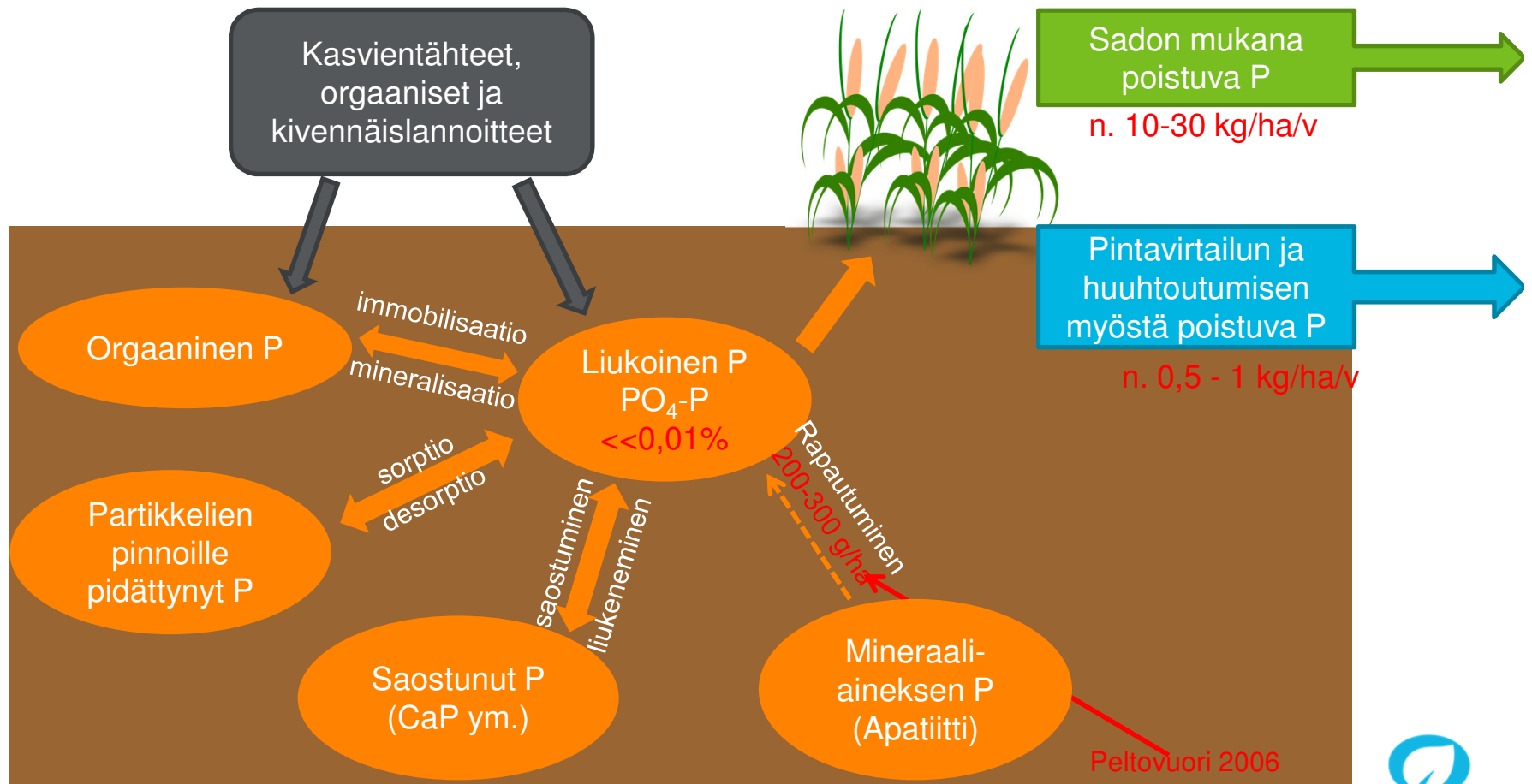

Riikka Keskinen *, Elise Ketoja, Jaakko Heikkinen, Tapio Salo, Risto Uusitalo, Visa Nuutinen

Natural Resources Institute Finland (Luke), Management and Production of Renewable Resources, Tietotie 4, FI-31600 Jokioinen, Finland

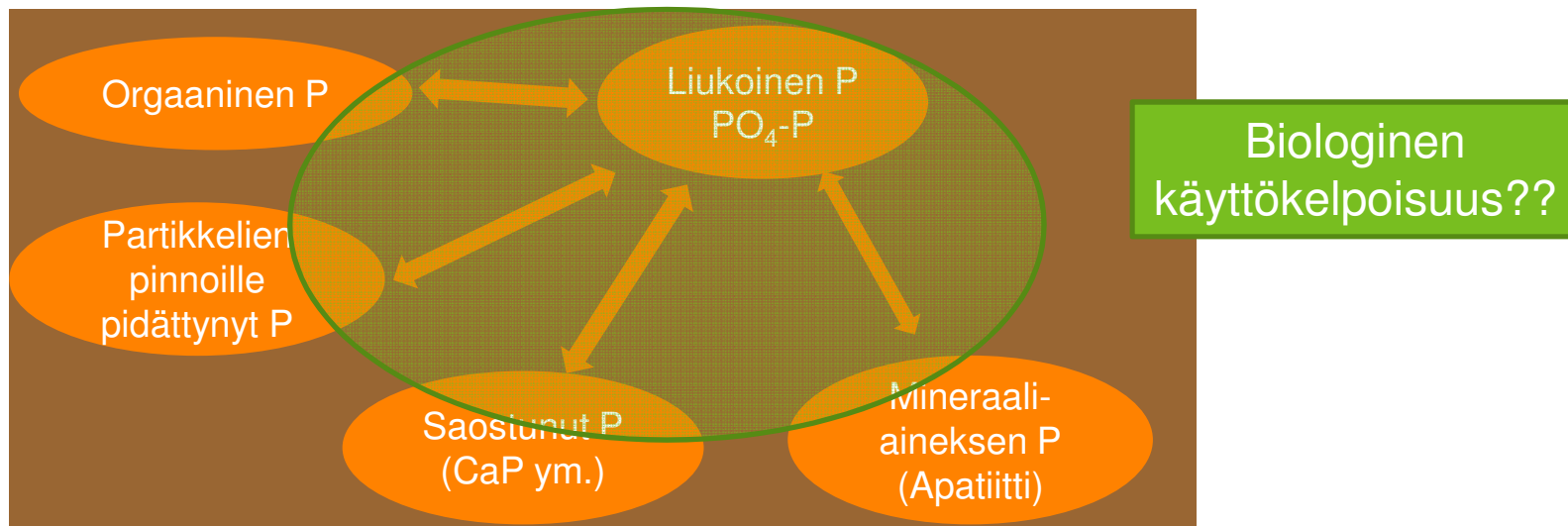
Fosforin kierto

Fosfori maassa

Tutkiminen

- Useita eri menetelmiä, jotka vastaavat eri kysymyksiin ja luokittelevat fosforia eri tavoin
- Viljavuusuuutto – käytännön tarpeisiin
  - Suomessa hapan ammoniumasettaattiuutto
  - Maailmalla useita eri uuttoliuoksia, joilla omat tulkintansa
- Muita uuttomenetelmiä, joilla voidaan tutkia mm. kemiallista olomuotoa, pidättymistä, biologista käyttökelpoisuutta.
- **Tulosten tulkita!**

Fosfori kasvissa

Kasvutekijät

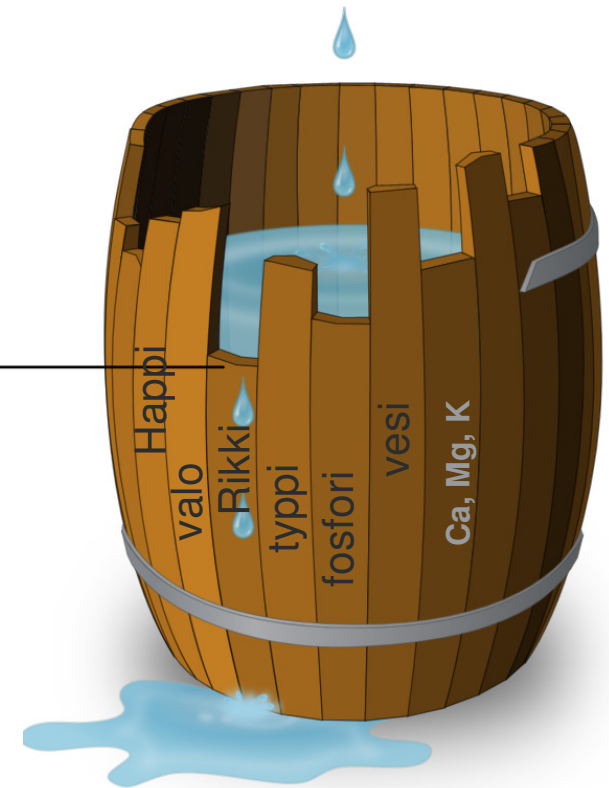
- **Kasvutekijät** määräävät sadon suuruuden ja laadun

Sisäiset kasvutekijät:

- Kasvien perimä (laji, lajike)

Ulkoiset kasvutekijät:

- Ilmastolliset: lämpötila, valo/energia, vesi, ilma
- Kasvinravinteet (C, O, H, N, P, Ca, jne.)
- Ympäristötekijät juuristossa

- **Minimitekijän laki**
  - epäedullisin kasvutekijä rajoittaa satoa

By DooFi - Own work, Public Domain,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=6627159>

Fosfori kasvissa

- **Kasvissa** helposti liikkuva ravinne
- Kasvien fosforinotto n. 10-30 kg/ha/v
- Energia-aineenvaihdunta
  - ATP-ADP, NADPH – NADP+
- Geneettisen informaation välittäminen
  - nukleiinihapot: DNA, RNA
- Solukalvoissa fosfolipidit, siemenissä fytiini jne

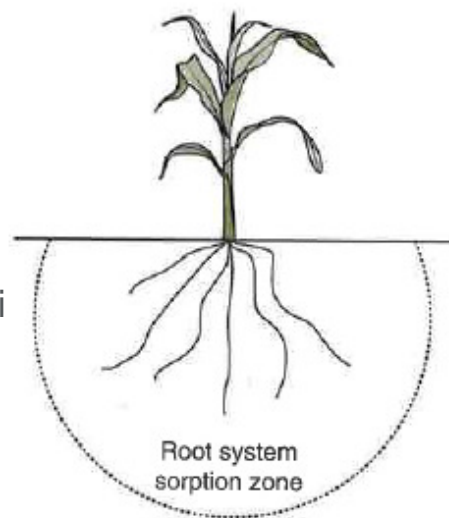
Kuva: Johanna Laakso HY/Luke

Ravinteiden liikkuminen

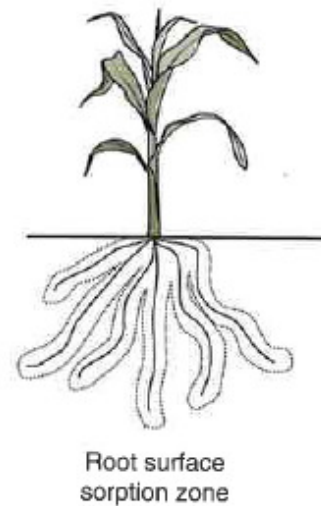
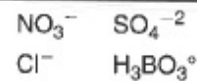

”Liikkuvat ravinteet”

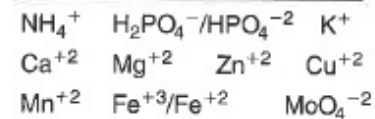
- Pidättyvät heikosti maahan
- Huuhtoutuvia
- Kasvi voi ottaa laajalta alueelta

MOBILE NUTRIENTS

IMMOBILE NUTRIENTS

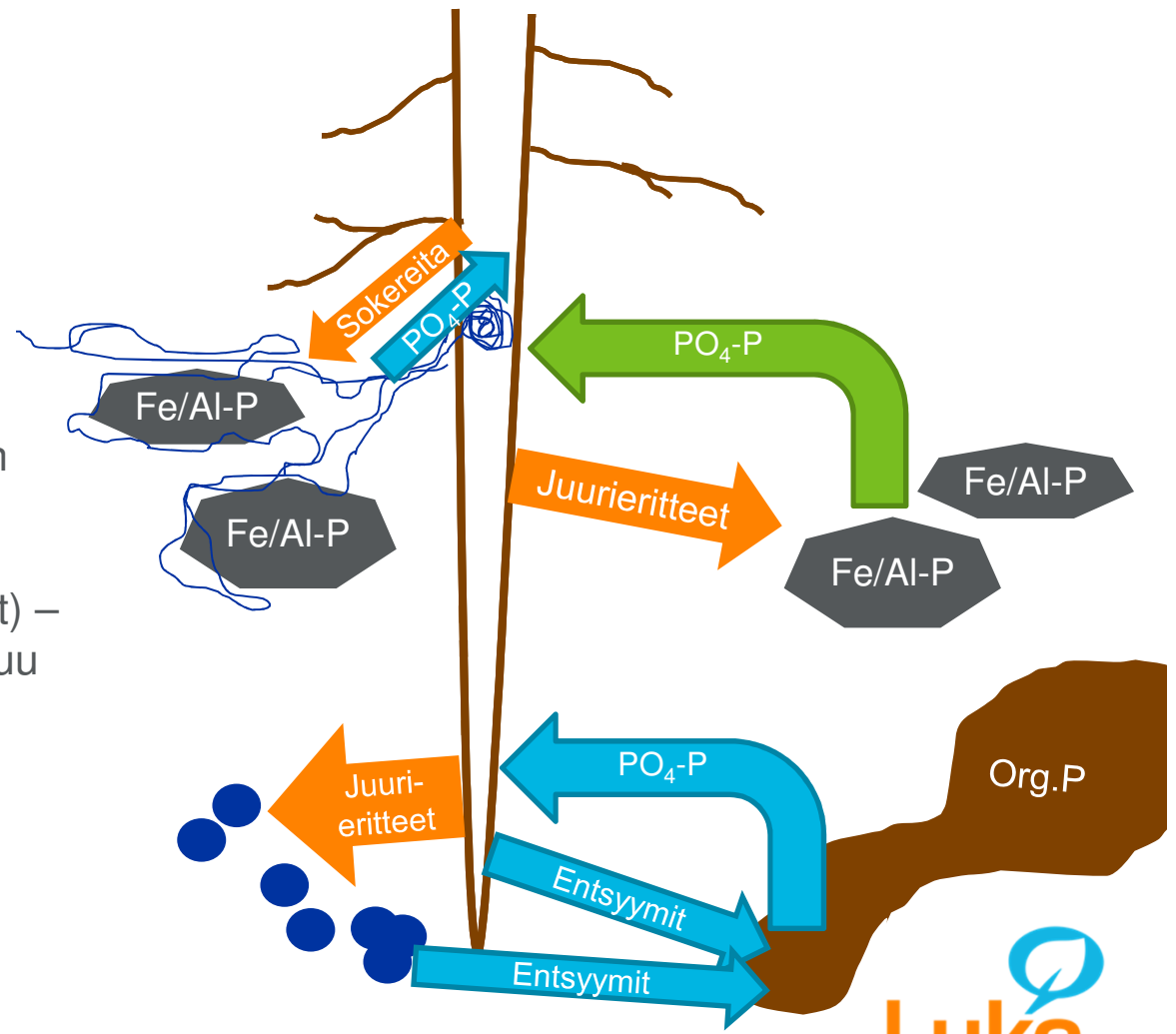
”Liikkumattomat ravinteet”

- Pidättyvät kationinvaihtopaikoille tai OM
- Pidättyvät tiukasti ligandinvaihdolla (P)
- Kasvi ottaa vain juuren läheltä
- Konsentraatiogradientti – diffuusio tuo lähemmäksi juurta

Fosfori irti maasta kasville

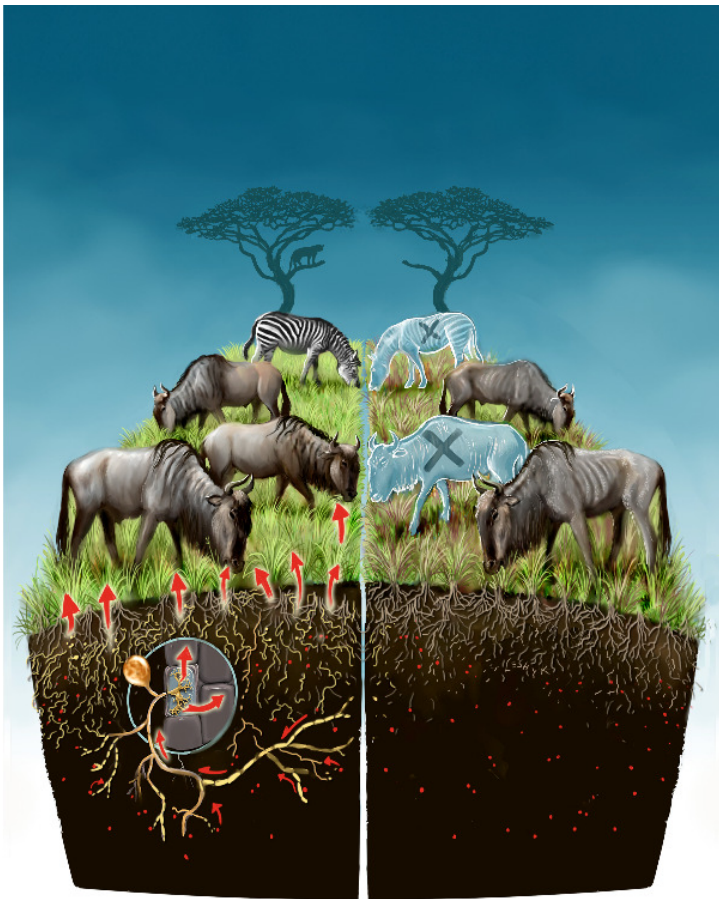
- **Kasvin keinoja edistää fosforinottoa**

- Juuripinta-alan kasvu
- Sienijuuri (mykorritsa), symbioosi, alhainen fosforitila
- Juurieritteet: mikrobitoiminta vilkastuu juuren ympärillä - mineralisaatio
- Fosfataasientryymit – orgaanisen P:n vapautuminen kasveille käyttökelpoiseen muotoon.
- Juurieritteet (orgaaniset hapot) – Muodostuu kelaatti, P vapautuu Fe- ja Al-oksidiin pinoilta

Luonnon ekosysteemit

Mycorrhizal symbioses influence the trophic structure of the Serengeti

Bo Maxwell Stevens¹ | Jeffrey Propster² | Gail W. T. Wilson³ | Andrew Abraham⁴ | Chase Ridenour⁴ | Christopher Doughty⁴ | Nancy Collins Johnson^{1,2}

536 | © 2018 The Authors. Journal of Ecology
© 2018 British Ecological Society

wileyonlinelibrary.com/journal/jec

Journal of Ecology, 2018, 106, 536–546.

LETTER

doi:10.1038/nature25789

Pervasive phosphorus limitation of tree species but not communities in tropical forests

Benjamin L. Turner¹, Tania Brenes-Arguedas¹ & Richard Condit¹

Artist's depiction of the Serengeti food web with normal AM (left) and a hypothetical food web without nutrient inputs from these important symbioses (right). Illustration by Victor Leshyk. <http://news.nau.edu/serengiti-food-web/>

Peloilta karanneen fosforin kierrätys

Kosteikko

- vesistökuormitusta vähentävä ojan, puron, joen tai muun vesistön osa ja sen ranta-alue, joka suuren osan vuodesta on veden peitossa ja muunkin ajan pysyy kosteana.

Laskeutusallas

- ojan tai puron yhteyteen kaivamalla tai patoamalla tehty vesiallas, jonka päätarkoituksena on kerätä pelloilta ja ojaverkosta veden mukana liikkeelle lähtenyttä maa-ainesta ja estää sitä pääsemästä vesistöön.

LASSE-hanke

Laskeutusallas-kosteikosta poistettavan sedimentin peltolevitys (MMM/Makera 2012-2015)

Johanna Laakso, Risto Uusitalo ja Markku Yli-Halla

HELSINGIN YLIOPISTO

Kuva: Johanna Laakso HY/Luke

© Luonnonvarakeskus

Johanna Laakson väitöstutkimus

DISSERTATIONES SCHOLA DOCTORALIS SCIENTIAE CIRCUMIECTALIS,
ALIMENTARIAE, BIOLOGICAE. UNIVERSITATIS HELSINKIENSIS

20/2017

JOHANNA LAAKSO

Phosphorus in the Sediment of Agricultural Constructed Wetlands

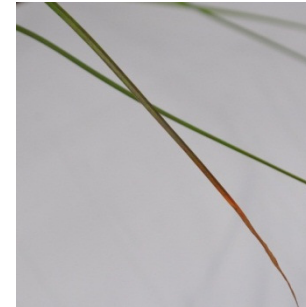
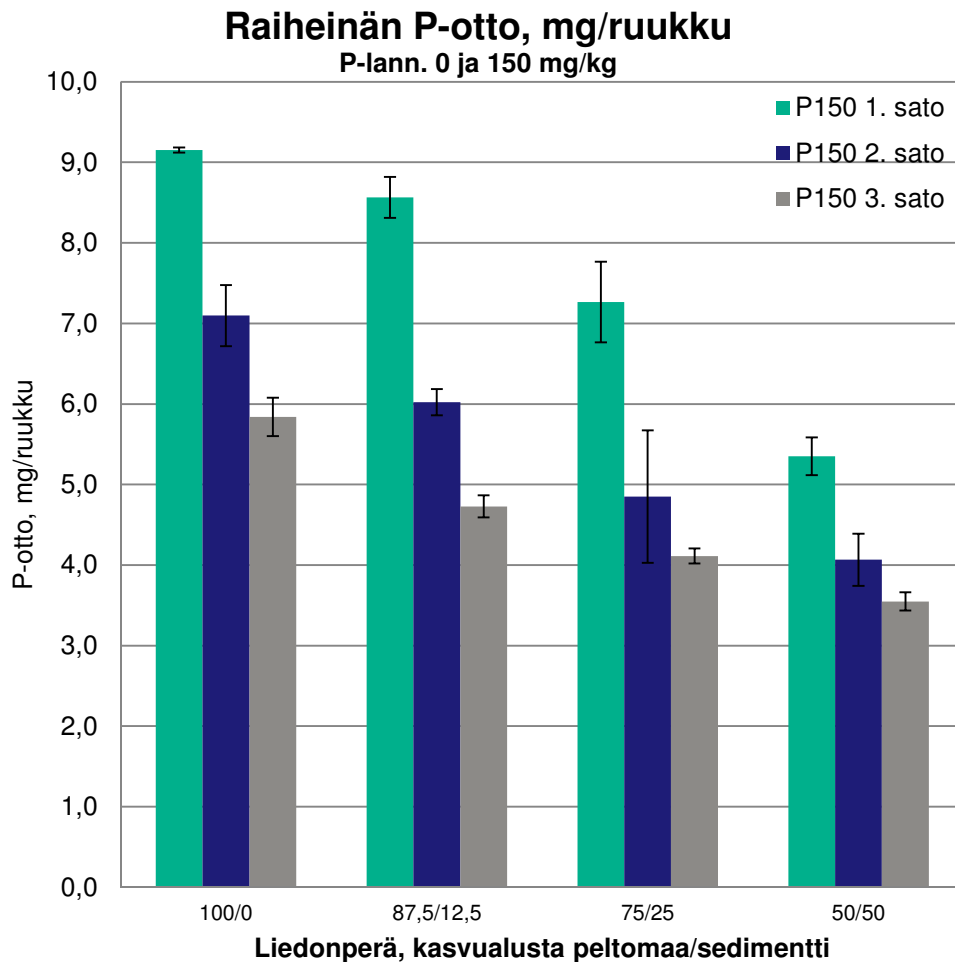
- Kosteikon ruoppaus ja sedimentin käyttö pellolla
- Tutkimuksessa mukana 5 savialueiden kosteikkoa
- Kosteikkosedimentin kemialliset analyysit
- Astiakoe
- Sadetuskokeet

ENVIRONMENTAL SOIL SCIENCE
FACULTY OF AGRICULTURE AND FORESTRY
DOCTORAL PROGRAMME IN SUSTAINABLE USE OF RENEWABLE NATURAL RESOURCES
UNIVERSITY OF HELSINKI

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/224575/phosphor.pdf?sequence=1>

Astiakoe: Sedimentti pidatti kasveille käyttökelpoista fosforia, myös lisättyä lannoitefosforia

Ylempänä: P:n puutos raiheinällä (sedimentissä kasvanut) ja kuva kokeesta / J. Laakso. Alempana: vas. peltomaassa ja oik. pelkässä sedimentissä kasvaneet koejäsenet P-lannoitustasolla 90 mg/kg (vastaa P-lannoitusta 225 kg/ha) / J. Heikkinen

Vesiensuojelukosteikot ja ravinnekierrätys

- **Kosteikkosedimenttien fosfori takaisin kiertoon?** (Laakso et al.)
  - Savimaa-alueilla sedimentti ei sellaisenaan sovellu kasvualustaksi. Peltolevityksestä ei ole kasvinravitsemuksellista hyötyä. Karkeammat maat?
  - Saattaa päinvastoin alentaa pellon helppoliukoisen fosforin pitoisuutta
  - Lannoitefosforia saattaa sitoutua kasvien ulottumattomiin uudelle oksidipinnalle, jota syntyy sedimentin hapettumisen seurauksena.
  - Sedimentin rikkipitoisuus?

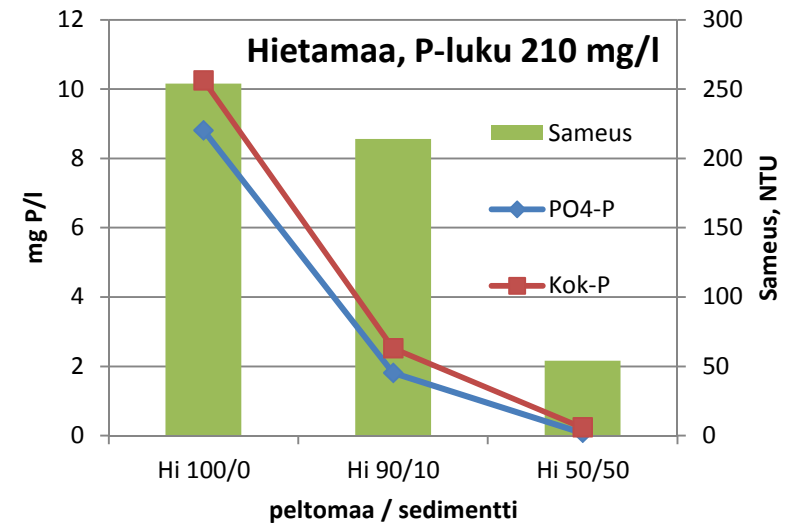
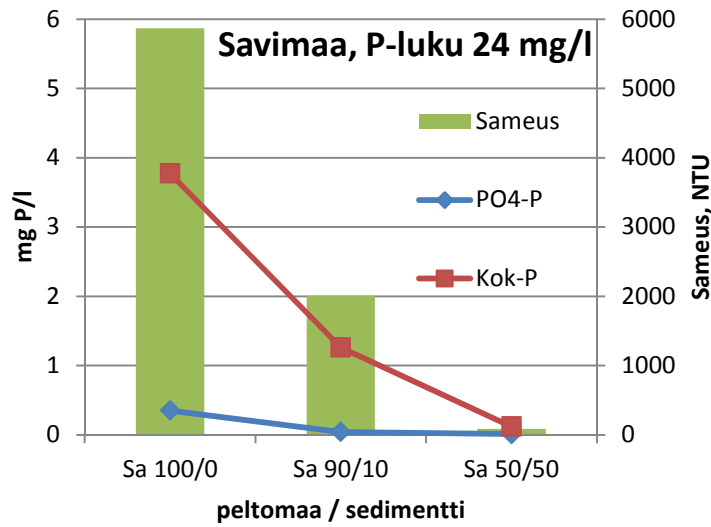

Kuvat: Johanna Laakso HY/Luke

© Luonnonvarakeskus

Sadesimulointikoe: valunnan P-pitoisuus ja sameus

- Kun peltomaahan lisättiin 10 % sedimenttiä, PO₄-P:n pitoisuudet laskivat 89 % savimaan ja 79 % hietamaan pintakerrosvalunnassa
- Kokonais P:n osalta vastaava lasku oli 67 % ja 75 %

Kosteikkosedimenttikokeiden tulosten tarkastelu

Astiakoe:

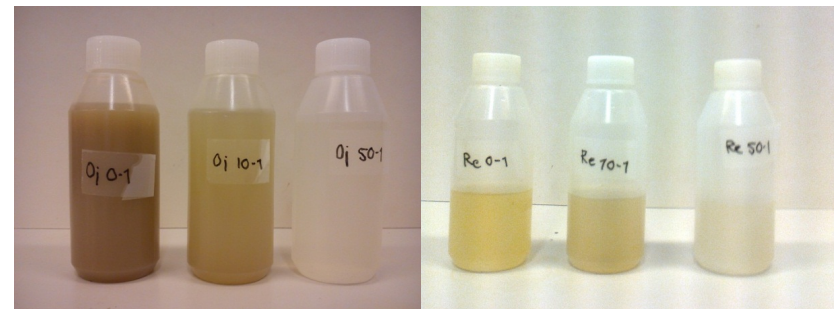
- Mitä enemmän sedimenttiä kasvualustassa oli, sitä pienempi kasvin P-otto oli
- sedimentti pidätti myös lannoitefosforia
- Raiheinän kuiva-ainesato pieneni ja P:n puutosoireet yleistyivät, kun sedimentin määrää lisättiin kasvualustassa

Sadesimulointikoe:

- Sedimenttilisäys vähensi liukoisen ja kokonaisfosforin määrää valunnassa
- Sedimentin suuri Al- ja Fe-oksidiin pitoisuus paransi maan aggregaattien stabiilisuutta
- Soveltuva levitysmäärä hehtaaria kohden (muokkauskerrokseen) 2-5 til.-% pidättämään fosforia valunnasta esim. karjan ruokintapaikoilla

peltomaassa ja oik. pelkässä sedimentissä kasvaneet koejäsenet P-lannoitustasolla 90 mg/kg (vastaa P-lannoitusta 225 kg/ha) / Janne Heikkinen

Sadesimuloinnissa kahdesta eri maasta tulleen valumaveden sameus eri sedimenttilisäysmäärillä / Johanna Laakso HY/Luke

Järvenkunnostus ja sedimentin peltolevitys

- Helsingin yliopisto mukana järvien kunnostushankkeessa, jossa tutkitaan myös sedimenttiä kasvien fosforinlähteenä:
  - <http://biochar-hy.blogspot.com/ee/2017/10/towards-best-practice-for-reusing-lake.html>

- Alustavien tulosten mukaan sedimentti luovutti hyvin fosforia kasvien käyttöön. Liukoisen P:n pitoisuudet sedimentissä suuria!

Kiitos!